

[१९९६] ३ एस.सी.आर ७७.

राज कुमार बिंदलिश

विरुद्ध

हरियाणा राज्य आणि इतर

२९ फेब्रुवारी १९९६

[के. रामास्वामी, एस. साधिर अहमद आणि जी. बी. पट्टनाईक, जे. जे.]

भारतीय राज्यघटना, १९५० : अनुच्छेद २३३.

अतिरिक्त जिल्हा आणि सत्र न्यायाधीश - नियुक्ती - प्रक्रिया - हरियाणा उच्च न्यायिक सेवा - अतिरिक्त जिल्हा आणि सत्र न्यायाधीश म्हणून बार सदस्यांची निवड - विद्यमान न्यायाधीशांपैकी एकाच्या जावयाची निवड - निवडीमध्ये सहभागी न होणारा न्यायाधीश - नियुक्तीला आव्हान देणारी रिट याचिका - असा निर्णय देण्यात आला कि निवडीसाठी स्वीकारलेली निश्चित प्रक्रिया लक्षात घेता, संबंधित नियुक्ती शून्य ठरवता आली नाही - नियुक्तीनंतर बराच काळ निघून गेल्यामुळे आधीच केलेली निवड योग्य नव्हती - अन्यथा नियुक्तीमध्ये कोणतीही मूर्त बेकायदेशीरता आढळली नाही - नियुक्तीला आव्हान देणारी लेखी याचिका फेटाळली गेली.

न्यायिक शिस्त - न्यायाधीश - आचरण आणि सदाचाराची कठोर मानके राखण्याच्या गरजेवर भर देण्यात आला.

सी. रविचंद्रन अय्यर .विरुद्ध. न्यायमूर्ती ए. एम. भट्टाचारजी आणि इतर, [१९९५] ५ एस. सी. सी. ४५७, चा संदर्भ देण्यात आला.

दिवाणी मूळ अधिकारिता : १९९० ची लेखी याचिका (सी) क्रमांक ६८.

(भारतीय राज्यघटनेच्या अनुच्छेद ३२ अंतर्गत.)

याचिकाकर्त्यासाठी रवींद्र बाना.

राज्यासाठी आय. एस. गोयल आणि इंदू मल्होत्रा.

उत्तरवादी क्रमांक २ आणि ५ साठी महाबीर सिंग, सुनील गुप्ता आणि पी. एन. पुरी.

न्यायालयाचा खालील आदेश देण्यात आला:

दोन्ही बाजूंचा युक्तिवाद ऐकला.

राज्यघटनेच्या अनुच्छेद ३२ अंतर्गत ही रिट याचिका हरियाणा उच्च न्यायिक सेवेअंतर्गत अतिरिक्त जिल्हा आणि सत्र न्यायाधीश म्हणून बारच्या तीन थेट भरती सदस्यांच्या निवडीशी संबंधित आहे. मोहिंदर सिंग सुलर, एस. के. सरदाना आणि नवाब सिंग यांची निवड समिती म्हणून उच्च न्यायालयाच्या पूर्ण न्यायालयाने निवड केली होती. पंजाब आणि हरियाणा उच्च न्यायालयाच्या शिफारशीनुसार हरियाणाच्या राज्यपालांनी त्यांची अतिरिक्त जिल्हा आणि सत्र न्यायाधीश म्हणून नियुक्ती केली होती. २० एप्रिल १९८९ ते २१ एप्रिल १९८९ दरम्यान घेण्यात आलेल्या मुलाखतीला हजर राहिलेल्या ६५ उमेदवारांपैकी वरील तीन उमेदवारांची निवड उच्च न्यायालयाने केली. आम्हाला कळवण्यात आले आहे आणि हे वादग्रस्त नाही की संपूर्ण उच्च न्यायालय निवड समिती म्हणून बसले, उमेदवारांची मुलाखत घेतली आणि संविधानाच्या अनुच्छेद २३३ अंतर्गत अतिरिक्त जिल्हा आणि सत्र न्यायाधीश म्हणून नियुक्तीसाठी तीन उमेदवारांची शिफारस केली. विद्यमान न्यायाधीशांपैकी एकाचा जावई निवडला गेला. विद्वान न्यायाधीशांनी निवड प्रक्रियेत भाग घेतला नाही. संविधानाच्या अनुच्छेद २३३ अंतर्गत, अतिरिक्त जिल्हा आणि सत्र न्यायाधीशांची नियुक्ती राज्याच्या राज्यपालांद्वारे उक्त राज्याच्या संबंध अधिकारक्षेत्राचा वापर करणाऱ्या उच्च न्यायालयाशी सल्लामसलत करून केली जाते. त्यामुळे, अतिरिक्त जिल्हा आणि सत्र न्यायाधीश म्हणून नियुक्तीसाठी बारच्या सदस्यांची निवड करण्यासाठी संबंधित उच्च न्यायालय अधिकारक्षेत्र आणि अधिकाराचा वापर करते आणि त्यानुसार राज्यपालांना शिफारसी केल्या जातात, ज्या योग्य अनुपालनावर त्यांची नियुक्ती करतात, ही सर्व राज्यांमध्ये निश्चित प्रथा आहे.

या याचिकाकर्त्यांच्या विद्वान वकिलाने असा युक्तिवाद केला आहे की सी. रविचंद्रन अय्यर .विरुद्ध. न्यायमूर्ती ए. एम. भट्टाचारजी आणि इतर, [१९९५] ५ एस. सी. सी. ४५७ मध्ये परिच्छेद २१ ते २३ मध्ये या न्यायालयाने निर्धारित केलेल्या कायद्याच्या दृष्टीने आता हा निश्चित कायदा आहे की उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांनी आचारसंहितेचे कठोर निकष पाळणे आणि पुनरावृत्ती करणे आवश्यक आहे. आम्ही त्याला मान्यता देतो आणि त्याला कोणत्याही पुनर्रचनेची गरज नाही असे आम्हाला वाटते. जे उमेदवार उच्च न्यायिक सेवांमध्ये निवड करू इच्छितात ते सामान्यतः सेवेतून उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश म्हणून नियुक्तीसाठी सेवा उमेदवारांकडून पोषक स्रोत असतात. उच्च न्यायालयाने अशी प्रक्रिया स्वीकारणे आवश्यक आहे जी उक्त उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी अक्षम्य असेल. उच्च न्यायालयाने उमेदवारांची निवड करताना कोणतेही तत्व स्वीकारलेले नाही, असा युक्तिवाद याचिकाकर्त्याने केला आहे. त्यामुळे, अतिरिक्त जिल्हा आणि सत्र न्यायाधीश म्हणून नियुक्तीसाठी बारच्या सदस्यांची निवड

करताना वरील विषय साध्य करण्यासाठी अनुकूल प्रक्रिया स्वीकारणे आवश्यक आहे. उच्च न्यायालयाच्या प्रबंधकानी दाखल केलेल्या प्रतिज्ञापत्रात असे म्हटले आहे की, उच्च न्यायालयाच्या प्रबंधकांना अठरा वकिलांची तक्रार मिळाल्यानंतर, उमेदवारांची निवड करण्यासाठी एक निश्चित प्रक्रिया स्वीकारण्याची इच्छा तपासण्यासाठी एक उपसमिती स्थापन करण्यात आली. त्यानुसार इतर सर्व उच्च न्यायालयांना त्यांनी स्वीकारलेली आणि पाळत असलेली प्रक्रिया जाणून घेण्याची विनंती करण्यात आली होती. माहिती मिळवल्यानंतर उपसमितीने या प्रश्नावर चर्चा केली आणि त्या संदर्भात पाळल्या जाणाऱ्या प्रक्रियेची शिफारस केली. पूर्ण न्यायालयाने आपल्या शिफारशींवर विचार केला आणि निर्णय घेतला की भविष्यात अतिरिक्त जिल्हा आणि सत्र न्यायाधीश म्हणून बारच्या सदस्यांची भरती करताना उपसमितीने सुचवलेल्या प्रक्रियेचे पालन केले जाईल. प्रश्नातील निवड त्या आधारावर शून्य निश्चित केली जाऊ शकली नाही. उच्च न्यायालयाने स्वीकारलेली वरील प्रक्रिया लक्षात घेता, बारच्या सदस्यांची निवड करण्यात आणि अनुच्छेद २३३ अंतर्गत अतिरिक्त जिल्हा आणि सत्र न्यायाधीश म्हणून नियुक्तीसाठी शिफारस करण्यात भविष्यात कोणतीही अडचण येईल असे आम्हाला वाटत नाही. निवड करण्यात आली होती आणि उत्तरवादींची नियुक्ती खूप आधी १९८९ मध्ये करण्यात आली होती आणि तेव्हापासून ते पदावर कायम आहेत हे लक्षात घेता, आधीच केलेल्या त्यांच्या निवडीस अडथळा आणणे हे योग्य प्रकरण नाही असे आम्हाला वाटते. अन्यथा, वरील तीन उत्तरवादींची निवड आणि शिफारशी आणि त्यांना अतिरिक्त जिल्हा आणि सत्र न्यायाधीश म्हणून नियुक्त करण्यात राज्यपालांनी स्वीकारण्यात आम्हाला कोणतीही मूर्त बेकायदेशीरता आढळत नाही.

त्यानुसार रिट याचिका फेटाळली जाते.

टी. एन. ए.

याचिका फेटाळण्यात आली.

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याचा / तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरीता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबाजवणीकरीता वैध मानला जाईल."